

Tisztelt Olvasó!

A De iurisprudencia et iure publico – Jog- és politikatudományi folyóirat 2011-ben immáron ötödik éve jelenik meg, melynek az idei első számában tíz tanulmány, egy konferenciabeszámoló, valamint kettő recenzió közzétételére vállalkozik a Szerkesztőség.

Az 1811-ben Ausztriában hatályba léptetett Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch 2011-ben ünnepli kétszázéves születésnapját. Ez alkalomból született meg **Bónis Péter**, a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti és Jogelméleti Tanszék egyetemi tanársegédjének* „[Az ausztriai polgári törvénykönyv és polgári jogunk \(Az ABGB jelentősége és hatása a magyar bírói gyakorlatra és jogfelfogásra\)](#)” című írása, amely az ausztriai polgári törvénykönyvnek és a magyar polgári jognak – a történelmi körülményekből következően – köztudottan szoros kapcsolatát igyekszik megvilágítani. Az ABGB hazai bevezetésekor a felülről kényszerített jogi modernizáció szimbóluma volt, amellyel szemben jelentős ellenállás bontakozott ki. A tanulmány konkrét jogszabályi helyek és a bírói gyakorlat elemzésének a segítségével mutatja be, hogy a modernség szimbólumából hogyan vált ez a törvénykönyv a XX. század elejére a hiányos és a kor gazdasági követelményeihez képest inadekvát jogi szabályozás jelképévé.

„[Az Európai Unió civil válságkezelési politikájának kialakulása és működése](#)” címmel írta meg jelen tanulmányát **Csatlós Erzsébet**, a *Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszékének PhD-hallgatója*. Az európai integráció és az EU bővítése az elmúlt fél évszázadban hozzájárult az európai konfliktusmegelőzéshez. Az Unió sikeresen közreműködött abban, hogy az európai kontinens nagy részén elterjedjen a demokrácia, a jólét, a biztonság és a stabilitás. Az 1990-es évek során ez a típusú békeprojekt a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) keretében az EU külső politikájának központi elemévé vált. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy egy alapvetően gazdasági integráció helyét tud-e állni hatékonyan, illetve helyt kell-e állnia ilyen szerepkörben is. Miért nem hagyja a válságkezelést olyan egyéb nemzetközi szervezetekre – az ENSZ-re, az EBESZ-re vagy akár a NATO-ra –, amelyek kifejezetten ezzel a céllal működnek? A több mint 10 éves múlta visszatekintő civil válságkezelési tevékenység fényében megállapítható, hogy az EU eszköztárában és válságkezelési mechanizmusa megfelelően működtethető, amennyiben sikerül kiküszöbölni a KKBP továbbra is kormányközi működéséből eredő problémáit. A folyamatos fejlesztés és egyéb nemzetközi szereplőkkel való kooperáció-keresés azonban elősegíti azt, hogy az EU civil válságkezelési tevékenysége hozzájárulhasson az integráció álmának megvalósításához abban a tekintetben, hogy az EU befolyással rendelkező nemzetközi aktorként jelenhessen meg a nemzetközi politika színterén.

„[A közzolgálati jogalkalmazás vázlatja](#)” című tanulmány a *Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Észak-magyarországi Regionális Adó Főigazgatóság, Jogi és Koordinációs Osztályának jogász munkatársa*, **Darai Péter**, valamint ugyanazon főigazgatóság, *Hatósági Osztály 1. jogász munkatársa*, **Juhász Tamás** társszerzőségének az eredménye. Írásukban a közzolgálati jogalkalmazás során megjelenő döntéstípusokat elemzik. Gyakorlati jogászként céljuk rámutatni arra, hogy egy hivatalnok munkája nem merül ki a jogszabályok mechanikus alkalmazásában, hanem az egyes konkrét élethelyzetekben megjelenő hatósági döntéseket sokszor jogon kívüli szempontok, erkölcsi normák és pszichés tényezők egyaránt befolyásolhatják.

Az aktuális szám negyedik tanulmánya „[Az irigység rendszere? Mencken a demokráciáról](#)” címmel olvasható. Jelen írás a *Budapesti Corvinus Egyetem, Közigazgatástudományi Kar, Társadalomelméleti Tanszékének egyetemi tanára*, **Egedy Gergely** munkája. Vajon milyen

szerepe van az irigységnek a demokráciában? E kérdésre a XX. század első felének egyik legtekintélyesebb amerikai közvélemény-formálója, H.L. Mencken azt a választ adja, hogy roppant nagy... A baltimore-i gondolkodó, a konzervativizmus hagyományaival összhangban, felettébb kritikus véleménnyel van a demokráciáról. A „demokratikus embernek” szerinte nincs nagyobb öröme, mint ha másokat megfoszt attól, amiben neki nem lehet része. A demokrácia a csalás tudománya – fogalmazódik meg a konklúzió. A tanulmány Mencken érvrendszerének az áttekintésére és elemzésére vállalkozik.

Juhász Zita, a „[De iure non scripto, avagy a korai jogfogalom duplexivitása](#)” című tanulmányában az írott joggá szimplifikálódó jogfogalmunk mellett is megőrzött ’íratlan jog’-konceptió tradíciójának eredetvidékét járja be, amikor is a szakrális jog- és kultusközösségek normativitásának a komplexitását az írott és íratlan között differenciáló jogfogalom duplexivitása váltja fel. Az elsőként vizsgált antik hellén engraphosz és agraphosz nomoszt az episztémén belül elhelyezve theszmosz – nomosz, phüszisz – nomosz, phüszisz – tekhné, éthosz – nomosz, valamint phüszisz – éthosz szimmetrikusan egyenlő fogalmainak fokozatos átalakulásain követi végig. A ius Romanum mint a justitiából kiváló, vallástól és erkölcstől egyaránt emancipálódó autonóm jog kettős jellegűségét a ius scriptum és a ius non scriptumként értett interpretatio, valamint az értelmezési szabályok kanonizációja által kikristályosodó sui generis iurisprudentia viszonyában vizsgálja, mely fogalmak ugyancsak szimmetrikusan egyenlőként voltak használatosak. A Szerző végül a jognak egy máig konzerválódott archaikus szakrális jogrend komplexitásán belül kirajzolódó duplexitását elemzi, jog és erkölcs, valamint igazságosság és méltányosság ugyancsak komplementer viszonyát felvázolva a zsidó jogi írott és íratlan tanban. Az európai kultúra három gyökerét képező görög, római és zsidó gondolkodás jogkonceptiói nem csupán jogfogalmunk alakulásának diakron vizsgálatát teszik lehetővé, de szinkron analógiák konvergenciáját mutatják.

A *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék tanszékvezető egyetemi docense*, **Rixer Ádám** munkájának alapjául az ajkai vörösiszap-katasztrófa szolgált, amelynek kapcsán „[Az állam felelősségének egyes kérdései](#)” címmel készítette el munkáját. 2010. október 4-én mintegy 700 ezer köbméter erősen maró hatású, veszélyes iszap árasztotta el Devecsert, Kolontárt, Somlóvásárhelyt, Tüskevárt, Apácatornát és Kisberzsenyt, mert a közeli magánkézben lévő ajkai timföldgyár vörösiszap-tározójának az egyik támfala átszakadt. Az írás az állam felelősségének egyes jogi és tételes jogon túli kérdéseit kívánja áttekinteni. A felelősség problematikájának megragadása nem lehet teljes az állam szereptudatának és szerepfelfogásának jelenkori jellegzetességeit leíró rész nélkül, így a Szerző tanulmányában kísérletet tesz arra, hogy a katasztrófa utáni kormányzati lépéseket és terveket egy tágabb összefüggésrendszerben is elhelyezze.

Az ötödik tanulmányt a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Magánjogi Tanszékének PhD-hallgatója*, **Szalóki Gergely** írta meg „[A biztosítéki vételi jog és a zálogjog szabályozásának kapcsolata a bírói gyakorlatban](#)” címmel. A vételi jog biztosítéki célú alkalmazásával szemben a bírói gyakorlat olyan, leginkább a zálogjogi szabályozásból átszivárgott követelményeket támaszt az adós, a hitelező és az adós további hitelezői érdekeinek kényes egyensúlya fenntartásának érdekében, amely a követelés vételi joggal történő effektív biztosításának előfeltétele. A bírói gyakorlat egységes abban a tekintetben, hogy a vételi jog alapítása valamely követelés biztosítására nem feltétlenül ütközik jogszabályba, és nem feltétlenül minősül jogszabály megkerülésére kötött vagy színlelt szerződésnek. A tanulmány célja azon – alapvetően a zálogjog szabályozásával kapcsolatban álló – követelmények megvilágítása és vázlatos bemutatása, melyeknek ha megfelel a vételi jog kikötése, a hitelezők érvényes biztosítékhoz juthatnak.

Tárczy Edit Zsuzsanna, a Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kereskedelmi Jogi Tanszék PhD-hallgatójának „[A UCP irányelv implementálása Máltán](#)” című tanulmánya a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelv máltai jogba való átültetését elemzi. Alapvetően az EU tagállamainak az irányelv rendelkezéseit tartalmazó jogforrásai nem különböznek egymástól, pontosabban nem különbözhetnek, mivel az irányelv maximális harmonizációt kívánt meg. Azonban néhány érdekesség így is felfedezhető. Málta esetében a fogalmakkal és a bírsággal kapcsolatban találhatóak sajátosságok. Jelen írás ezeket mutatja be.

Veres Zoltán, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszékének PhD-hallgatója „[Környezetvédelmi szempontok a tulajdonjog korlátozásához](#)” címet viselő dolgozatában az ökológiai válság megoldása érdekében szerveződött eszközrendszer egyik elemének, a jognak a szerepét vizsgálja. A jog által kínált megoldások közül csupán egy lehetőség, a tulajdonjog korlátozásának bemutatására törekedett. A témával általánosságban foglalkozó polgári jogi szakirodalom többsége expressis verbis említi a környezetvédelmet, mint lehetséges szempontot a tulajdonjog korlátozásához. A dolgozat először egy általános elméleti keretet kíván felvázolni, amelybe az egész problémakör beilleszthető, ezt követően a tulajdonjog korlátozásait számba vevő elméleti álláspontok közül egyet kiválasztva igyekszik végighaladni ama szempontokon, amelyek között a környezetvédelem megjelenik. Az egyes jogintézmények bemutatásánál törekszik a történeti előzmények felvillantására is, bemutatva, hogy a környezetvédelem korábbi jogszabályokban is megjelenik, igaz, többnyire elszórtan. A Szerző igyekezett röviden bemutatni a vonatkozó bírói gyakorlatot is, de megállapítható, hogy a gyakorlatban nem mindig kap megfelelő súlyt a környezetvédelem. A Szerző következtetése az, hogy a jog önmagában nem elégséges eszköz az ökológiai válság leküzdésére, ehhez komplex eszközrendszerre van szükség; emellett azonban elengedhetetlen az egyéni szintű szerepvállalás is.

A tanulmányok sorát a „[Definition of the Civil Defense of Rights as a Profession](#)” című angol nyelvű írás zárja. **Vigh Edit**, a Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Jogelméleti Tanszékének egyetemi tanársegédje a hazai civil szektor egy sajátos szegmensét, a jogvédelemmel foglalkozó civil szervezeteket vizsgálja. Elsősorban arra keresi a választ, hogy a civil jogvédő tevékenység a rendszerváltás óta eltelt időszakban egy önálló hivatássá, azon belül jogász hivatássá vált-e. A Szerző áttekinti a civil jogvédő szektor általános jellemzőit, a jogászok és a civil szervezetek közötti kapcsolódási lehetőségeket, majd ezek után hipotézisének igazolásául empirikus kutatási adatokat vesz alapul. A tanulmány ezen részén számos interjúrészlet is segíti a kérdés pontosabb megértését, a hipotézis bizonyítását, illetve részbeni elvetését. Tézisszerűen a következőket lehet megállapítani: 1. a civil jogvédelem mint önálló hivatás létezik; 2. egy jogvédő nem feltétlenül rendelkezik jogi diplomával; 3. a jogvédő tevékenység karakterisztikus (jogász) képességeket és hozzáállást, szemléletet igényel. Összegzésképpen elmondható, hogy egy külön szakma, egy külön hivatás a civil jogvédelem, de nem jogász szakma. Azonban fontos elkülöníteni a civil jogvédőként tevékenykedő jogászokat a jogász hivatásokon belül, mert ők nem egyszerűen 'szimpla' ügyvédek, hanem a 'társadalmi igazságosságért' küzdenek, s mindez hatással van egész életükre.

A Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Karának Jogtörténeti Tanszéke egy 2010. november 18-20. között rendezett nemzetközi konferencia keretében annak a célkitűzésnek a megvalósítására szánta el magát, hogy az egykori Habsburg Birodalom földrajzi térségébe tartozó országok jogtörténetisének a tudományos eredményeit megismerhetővé tegyék, és ezzel előremozdítsák az összehasonlító jellegű jogtörténet-kutatás kiszélesítését. Ezen célkitűzések keretében, a konferencián három egymást követő napon, 6 ország (Ausztria, Lengyelország, Horvátország, Szerbia, Szlovénia és Magyarország) 31

jogtörténésze és történésze tartott a fenti címhez illeszkedő előadásokat német, angol, francia és magyar nyelveken. A jeles eseményről a *Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti Tanszékének PhD-hallgatója, Császár Kinga* készített egy beszámolót „[Nemzetközi jogtörténeti együttműködés az egykori Habsburg Birodalom térségében – Institutions of Legal History and their Legal Cultural Historical Background – 2010. november 18-20., Pécs](#)” címmel.

Kiss Zoltán, a *Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Magánjogi Tanszékének PhD-hallgatója* „[Nótári Tamás: Tényálláskezelés és szónoki taktika Cicero védőbeszédeiben](#)” című könyvének tudományos ismertetését adja.

A második recenzió **Mezei Péter**, a *Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi Intézet egyetemi adjunktusának* a munkája, „[Nótári Tamás: A magyar szerzői jog fejlődése](#)” címet viseli.

Lapunk soron következő – tavaszi– száma a Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar szervezésében 2010. november 18-19-én lezajlott *Kovács István Emléknapok – Az Alkotmány és gyakorlata 20 év távlatában* című tudományos konferencia és emlékülés alkalmával elhangzott előadások szerkesztett változataiból közöl válogatást, amely várhatóan 2010 áprilisában jelenik meg. Ennek kapcsán kívánjuk felhívni a figyelmüket arra, hogy a konferencia Nemzetközi és Európa-jogi Szekciójában, valamint a Nemzetközi Jogi Szekciójában előadottakról a *Kül-Világ* című negyedévente megjelenő internetes folyóirat 2010/4. számában, valamint a – közeljövőben megjelenő – 2011/1. számában olvashatnak.

Természetesen a tavaszi konferenciakiadványunkat követően a nyári lapszámunkba továbbra is várjuk a publikálni kívánt írásokat, amelyeknek a Szerkesztőségünknek való megküldésére 2010. június végéig kínálkozik lehetőség.

Paczolay Péter
főszerkesztő